

Zpráva o stavu pryskyřníku velkého

Vlastik Rybka

Mezi ohroženými druhy najdeme i takové, jejichž ústupu se nevěnuje přílišná pozornost. Často se tak děje u dříve běžných druhů. Pokud alespoň někde zůstaly bohatší populace, přetrvává dojem, že situace dosud není vážná. Nápadně žluté kvetoucí pryskyřník velký je v rákosových a jiných mokřadních porostech nepřehlédnutelný a vytváří zdání hojnosti. Také podle pestré škály jeho biotopů bychom předpokládali, že to s ohrožením nebude tak zlé. Bližší zkoumání však odhalilo některá úskalí. Literatura o druhu není nikterak bohatá, ale naštěstí se jím zabýval podrobněji na přelomu 80. a 90. let 20. stol. švédský botanik M. Johansson a jeho tři práce dávají spolu s mými výzkumy přesnější obraz životní historie.

Obecné informace o druhu

Vzhledem k častému výskytu pryskyřníku velkého (*Ranunculus lingua*) ve Švédsku není nic překvapivého na tom, že ho popsal už C. Linné v r. 1753. Druhové jméno *lingua* odkazuje na dlouhé, celistvé jazykovité listy. Český název vystihuje jeho robustní vzrůst. Evropská národní jména si většinou všimají ve shodě s českým názvem jeho velikosti, případně v souznění s vědeckým označením tvaru a délky listů, což je v případě jediného synonyma: *R. longifolius*. V r. pryskyřník je řazen do sekce *Flammula*, serie *Lingui*. Nejbližším příbuzným je druh *R. amurensis* z povodí Amuru.

Pryskyřník velký si téměř nelze splést. Je mnohonásobnou zvětšeninou běžnější

ho pryskyřníku plaménku (*R. flammula*). Velikostní rozdíl je natolik výrazný, že i v herbářích celé republiky jsem se setkal s jedinou záměnou, a tak lze téměř bez rizika přejímat i literární údaje. Potíž může nastat jedině u podzimních až časně jarních, případně ponořených rostlin se širokými trojúhelníkovitými listy, které se trochu podobají žabníkům či šidlatkám. Liší se tmavší barvou, podle oslunění s nádechem či sytým odstínem hnědočervené, jiným průběhem žilnatiny a utatější bázi čepele. Tento vzhled pryskyřníku velkého není příliš známý.

Výška kvetoucích rostlin se pohybuje podle populace a roku v rozmezí od 75 cm do 189 cm, s nejčastějším průměrem mezi 120–130 cm. Báze dutých lodyh mohou

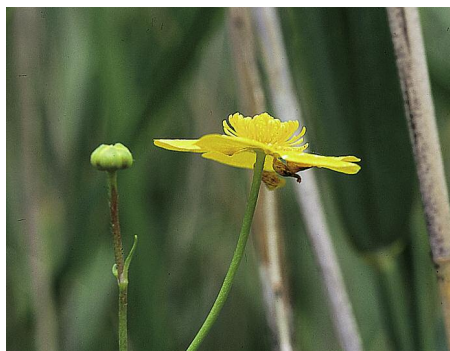
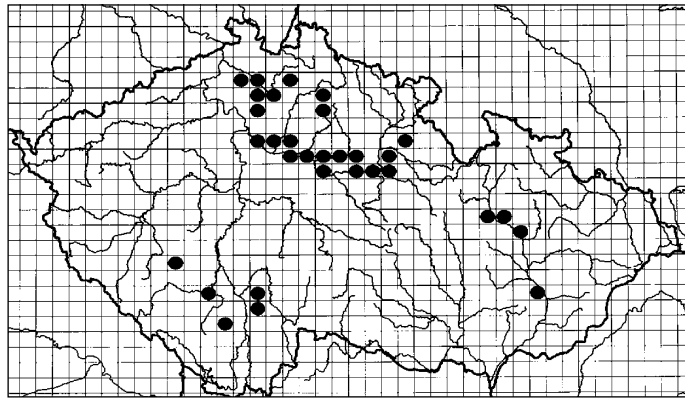
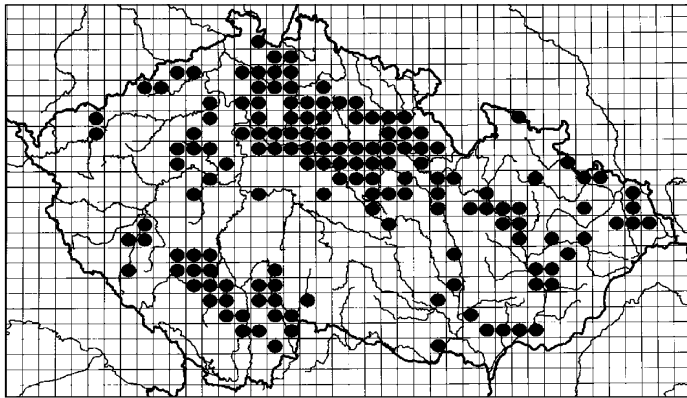

Plně rozvinutý květ pryskyřníku velkého (*Ranunculus lingua*) má rodově typický lesk, početné tyčinky a volné plodolisty tvořící tzv. apokarpní gyneceum

mít průměr okolo 2 cm. Květy dosahují průměru 4,8 cm, nejčastěji však bývají o 1–1,5 cm menší. Je popsána i var. *parviflorus* ovšem její taxonomická hodnota je mizivá, protože není geneticky podložena. Menší květy mají buď stresované rostliny, nebo postranní výhony v pozdním létě a neexistuje žádná diskontinuita směrem k malým květům. V rámci vnitrodruhové variability jsou také popisovány chlupaté

Na severozápadním břehu Máchova jezera roste bohatá populace pryskyřníku velkého (*R. lingua*) na zrašeliněném břehu zátoky. Rostliny dorůstají sježí 90 cm výšky, ale populace je mimořádně hustá. Je to zatím jediný potvrzený výskyt s nižší ploidní úrovní v ČR

Nahoře vlevo historické rozšíření pryskyřníku velkého (*R. lingua*) v ČR, vpravo jeho současné rozšíření vztahující se k lokalitám ověřeným od r. 1995

rostliny jako var. *hirsutus* a lysé jako var. *glabratus*. Zkoumání přírodních populací, herbářového materiálu i kultivační experimenty však ukázaly, že ani tyto variety nejsou vyhraněné. Geneticky podmíněné rozdíly v chlupatosti rostlin viditelné na semenáčcích sice existují, ale podstatný vliv má zejména stanoviště. Na osluněných a sušších místech jsou rostliny mnohem chlupatější než ve stínu a v hlubší vodě.

Zajímavý je hodně vysoký počet chromozomů. Nejčastější hodnota bývá 128, ale existuje i nižší ploidní úroveň se 112 chromozomy. Tak vysoké počty se přímo určují dost obtížně a pro ČR jsou potvrzeny různé ploidie pouze na základě měření metodou průtokové cytometrie. Jediná zatím zjištěná populace s nižší ploidií se nachází u Máchova jezera (viz obr.), přičemž hned na protějším břehu jezera je populace s vyšší ploidií.

Důležitá fakta z životní historie

Pryskyřník velký je dlouhověký klonální druh. K hlavním morfologickým a demografickým rysům patří schopnost vytvářet dlouhé bílé podzemní výhony (ramety), jimiž se vegetativně rozrůstá. Jejich délka může být až okolo 80 cm a počet se liší podle populací. Švédské studie (Johansson 1993, 1994) prokázaly výrazný rozdíl v tvorbě ramet mezi populacemi pod vlivem silné konkurence a těmi, které byly limitovány spíše abiotickými faktory. Při silné konkurenci investují rostliny do několika výhonů, které mají díky značné výchozí velikosti větší šanci uspět v další sezoně. V případě proměnlivých abiotických podmínek tvoří rostliny mnoho drobných výhonů, z nichž alespoň některé s určitou pravděpodobností přežijí. Výhony se zakládají již během léta a ke konci vegetační

sezony se oddělují od mateřské rostliny. Životní forma, u které dochází ke zmiňovanému každoročnímu rozpojení klonální rostliny na jednotlivé ramety se označuje jako pseudoanuel. Od pravých jednoletek (anuel) se liší tím, že nový materiál nevzniká generativní cestou, nemá genetickou variabilitu a je pouhým otiskem výchozí mateřské rostliny. Ramety mohou po uvolnění plavat a pomáhat tak šíření druhu, což bylo zkoumáno rovněž ve Švédsku v povodí menší řeky (Johansson a Nilsson 1993).

V našich podmínkách vznikají na výhonech na podzim 2–4 trojúhelníkovité listy a zůstávají zelené až do jara. Při hlubším zaplavení přetrvávají i delší část vegetativního období. Obvykle se však od dubna lodyhy prodlužují a na nich vyrůstají dlouhé jazykovité listy. Průměrná rychlost prodlužování lodyh během května se pohybuje mezi 8–12 cm za týden. Poupata najdeme začátkem června a první květy se otevírají v druhé polovině června. Kvetení pokračuje až do srpna, rostlina postupně vytváří postranní větve a na nich další květy. Celkem tak může na jedné větvené lodyze vzniknout i více než 20 květů, obvyklý průměr bývá 2–6 květů. Pryskyřník velký je náchylný k poléhání a lámání lodyh, takže v srpnu se jeho porosty mohou stát nepřehlednou změť polámaných a znovu z uzlin kořenujících a vystoupavých lodyh.

V květech se rozvíjejí nejprve početné pestíky skládající apokarpní gynecium (Živa 2001, 2: XXIV). Teprve poté uvolňují pyl četné prašníky. K samosprašení nedochází, květy opylují nejčastěji různé druhy pestřenek. Plodem jsou nažky, v některých populacích téměř nevznikají, v jiných bývají početné. Jejich klíčivost v laboratorních podmínkách dosahuje hodnot až 78 %. Ovšem v přírodě je klíčivost nižší a mortalita semenáčků značná, takže zatím nebylo ověřeno jejich uchycení.

Poškozování rostlin býložravci (herbivory) je spíše vzácností a týká se pouze několika populací. Je možné, že se jednotlivé populace pryskyřníku velkého mezi sebou

Zleva: Boční pohled na odkvétající květ pryskyřníku velkého ve stáří 6 dnů s opadávajícími kalichy a do roviny postavenými korunami. Následně se sklopí ještě více a začnou okolo 8.–10. dne odpadat ♦ Trojúhelníkovité listy vyrůstají v našich podmínkách z výhonů (ramet) již na podzim a vytrvávají celou zimu. Jejich tvar i zbarvení jsou charakteristické a vylučují tak záměnu se žabníky ♦ Ke konci sezony a v případě mechanického poškození i dříve vyrůstají postranní výhony, které mají silnou schopnost vytvářet kořeny a případně tak zachycovat rostlinu či její fragment k substrátu

liší v obsahu jedovatého protoanemoninu a podle toho jsou více či méně přijatelné pro herbivory, jak to prokázal svými výzkumy J. L. Harper u druhů *R. repens*, *R. acris* a *R. bulbosus*. Na lokalitě Kačená louka u Moravice v Mohelnické brázdě je pryskyřník velký každoročně zcela okousán srnčí zvěří a u obce Chotánky nedaleko Poděbrad byl v letech 1996–2000 zaznamenán citelný okus plži (zejména plamatkou *Arianta arbustorum*), takže rostlinám zbývala pouhá torza listů. Početnost plžů se každým rokem snižovala v souvislosti se zavodňováním lokality a po povodni v r. 2002 již přestali být limitem pro růst populace pryskyřníku, takže došlo k plošnému rozšíření, zvýšení počtu lodyh a rostliny začaly kvést.

Ve Švédsku poškozují pryskyřník velký larvy mandelinek druhu *Pracosuris phelandri*, v ČR jsem napadení tímto druhem ne zjistil. Obdobné zeměpisné rozdíly jsou ve výskytu houbových patogenů. Ve Švédsku je vážným nebezpečím druh *Peronospora gigantea*, který likviduje v některých populacích až desetinu rostlin, především na sušších místech. V ČR jsem zjistil pouze výskyt padlí druhu *Erysiphe aquilegiae* var. *ranunculi*. Nejsilněji byla napadena naše jediná heptaploidní populace u Máchova jezera. Během jedné vegetační sezony jsem neprokázal statisticky významný vliv přítomnosti padlí na růst rostlin a tvorbu nažek. Nelze však vyloučit, že v některých

vegetačních sezonách může být výskyt padlí silnější a jeho vliv na růst rostlin výraznější.

Rozšíření pryskyřníku velkého

Celkově můžeme označit pryskyřník velký za subboreální druh. Areál sahá od Britských ostrovů přes celou Evropu až do Asie, kde je výskyt mnohem roztroušenější. Těžiště areálu se nachází především ve střední a severní Evropě, směrem k jihu počet lokalit výrazně klesá. Neroste na Pyrenejském poloostrově, Sardinii a Korsice, vzácný je na Apeninském poloostrově, zaznamenán je však z jihu Sicílie, což je nejnižší doložený výskyt. Také na Balkáně je vzácný, nezasahuje do Řecka ani do Malé Asie. Početný je na jihu Skandinávie a v Pobaltí s jednotlivými izolovanými výskytmi na sever až téměř na úrovni polárního kruhu ve Finsku. Do Asie přesahuje na západní Sibiř, do Kazachstánu a Kašmíru.

V České republice byl dříve poměrně častým druhem, celkem existují údaje zhruba o 323 lokalitách. Při celkovém pohledu na historické rozšíření druhu je patrné zahuštění výskytu v Čechách, zejména v oblasti severně od Labe (viz obr.). Výrazně převládají lokality do 300 m n. m. Do současnosti přežil jen na necelých 42 lokalitách, což samo o sobě je výmluvný pokles, jaký většina našich ohrožených druhů nezažila (viz obr.). Udržel se v oblastech s bohatším výskytem a vymizel především na izolovaných lokalitách. Z 44 fytogeografických okresů dodnes roste pouze v 13. Zcela neznámý je na západ od Prahy s výjimkou Blatenska a Budějovické pánve. Právě jižní Čechy potvrzují nejvýraznější ústup druhu, protože v tamní rybníkaté krajině již roste na pouhých pěti lokalitách s velmi slabými populacemi. S výjimkou dvou lokalit v Litovelském Pomoraví a jedné u Tlumačova na Záhlínických loukách vymizel z celé Moravy včetně Ostravska. Zůstal především v Polabí, na Kokořínsku, v Českém ráji a na Českolipsku. Bohatých populací zůstala přibližně desítka, z nejlepších je možné jmenovat Kokořínský důl, Máchovo jezero, labská ramena u obcí Kozly a Lžovice a některé rybníky na Pardubicku (Strašovský, Matka, Baroch).

Nejčastější stanoviště a vegetace

Pryskyřník velký obývá hlavně oblasti bývalých jezer a pramenných vývěrů s dlouhodobou existencí nelesní vegetace. Vhodné biotopy se nacházely především v nižších polohách a pánvích a měly charakter rozsáhlých či mozaikovitých nelesních enkláv s výraznou akumulací organické hmoty. Lze předpokládat, že v klimaticky chladnějších obdobích druh nacházel na území dnešní ČR optimum a šířil se jižním směrem. Současný výskyt je pozůstatkem minulého hojného rozšíření a můžeme jej tedy považovat za reliktní. Mnoho dávných lokalit zaniklo patrně již historickou výstavbou rybníků a na některých z nich přežil právě v litorálních porostech, které jsou dnes nejčastěji zastoupeným typem biotopu (např. rybníky Režabinec, Horusický, Novozámecký, Bohdanečský a Velký — Máchovo jezero).

Roste však téměř striktně na vnějším okraji litorálních porostů mimo příbojovou zónu, případně až na přilehlých mokřadech. Vhodné podmínky nachází také v porůčí větších toků, v tůních a ramenech ve star-

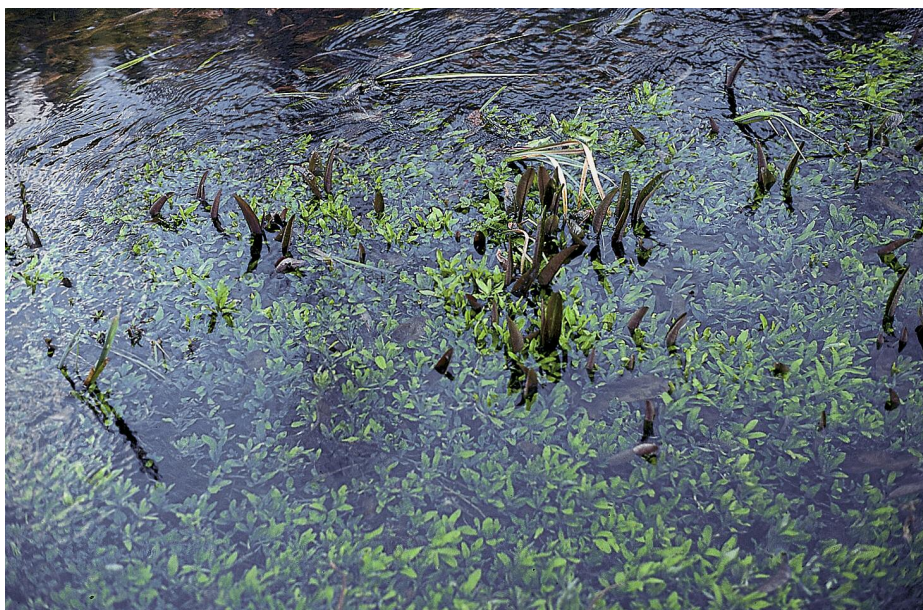
ších fázích zameňování. Příkladem takových lokalit jsou mrtvá labská ramena u Přelouče, Lžovic a Kozel. V několika oblastech zůstaly posledním místem výskytu umělé kanály a v nich pryskyřník přežil v závislosti na míře narušení, velikosti vodotečí a působení náhodných jevů. Dlouhodobě však tato stanoviště patrně pro pryskyřník vhodná nejsou. V současnosti takto roste u rybníka Broumaru u Opočna a u Českého Meziríčí. V případě Broumaru je však pozoruhodné, že existuje historický doklad o výskytu druhu přímo v litorálu rybníka.

Při rozboru vegetačních snímků, ve kterých byl druh zjištěn, se ukázalo, že pryskyřník velký je ve svém výskytu zdánlivě velmi plastický a obsazuje pestré škálu různých vegetačních typů od nelesních polešů. Tento pouhý statický obraz nám však nedává představu o pozici druhu ve snímčích a o dynamice společenstev. Pryskyřník

Nahoře porost pryskyřníku velkého (R. lingua) v korytě Pšovky v Kokořínském dole. V proudící vodě roste vcelku početná populace, ale jen na krátkém úseku. Na jaře vyčnívají nad vodu typické trojúhelníkovité listy ♦ Během června a července překrývá kvetoucí pryskyřník velký ostatní vegetaci, kterou tvoří pouze několik druhů, dole. Snímky V. Rybky

velký je totiž především druhem okrajů (ekotonů), míst, kde dochází ke směně konkurenčně silných dominant, případně míst s nějakým narušením. Lze sice říci, že je druhem rákosin, ale vždy ho najdeme na jejich okrajích, na přechodu do ostrícových porostů, v místech, kudy vedou stezky apod. V rákosinách je tedy častější především proto, že hojně jsou samotné rákosiny, ale příliš oblíbené stanoviště pryskyřníku velkého to není.

Stejně tak lze bez znalosti věci tvrdit, že mu vyhovují olšiny. Dokonce je na vegetačních snímcích z olšin statisticky významně častější, než by odpovídalo předpokladům. Jenže i v olšinách obsazuje především drobné světlinky, místa po vývrtech, případně najdeme v husté olšině slábnoucí nekvetoucí rostliny vyčkávací na novou šanci při rozpadu olšiny a výraznějším oslunění. Pryskyřník se tedy patrně umí přizpůsobit rytmu olšiny, kdy ve fázi optima olšiny je stresován a při rozpadu dochází k jeho zesílení. V této podobě patrně může v olšinách dlouhodobě přežít, protože jsem ho tak nacházel roztroušeně a nepoččetně ve východním Polsku v NP Poleski v rozsáhlé olšině Durno bagno. U nás to v současnosti s výskytem v olšinách tak slavně není, lze zmínit především nepoččetně populace od

Břežňanského rybníka a z Kačení louky. Většina lokalit s dřevinným patrem jsou spíše raná sukcesní stadia olšin a vrbin. Snad nejlépe vyhovují pryskyřníku velkému porosty asociace *Caricetum elatae* s dominantní ostřicí vyvýšenou (*Carex elata*), kde roste na patách bultů a ve vodě mezi nimi. Druhým oblíbeným, avšak již vzácným biotopem, jsou stanoviště svazu *Carici-Rumicion hydrolapathi*, kam patří společenstva rostoucí na nezpevněných organických sedimentech. Rozvolněné porosty jsou pro světlo milný druh velmi vhodné a výborně prorůstá plovoucí koberec vegetace svými dlouhými prýty.

Nejlepší představu o stanovištním rozsahu pryskyřníku velkého si lze udělat návštěvou Kokořínského dolu. Tam je poměrně častý v nivě Pšovky pod Pokličkami a nejhojněji se objevuje na rozhraní porostů s ostřicí ostrou (*C. acutiformis*) a porostů s dominantním orobincem širokolistým (*Typha latifolia*). Najdeme ho však také na okrajích porostů tůň v částečném zástínu olší v těsné blízkosti s rdestem alpským (*Potamogeton alpinus*), který však roste ve větších hloubkách. Roste i přímo v proudící vodě Pšovky, což je jediný u nás doložený případ. Taková stanoviště jsou uváděna ze Švédska a výskyt druhu v proudící vodě se dává do souvislosti s obranou před výrazným zámrazem. Stejnou příčinu má patrně častý růst ve větších hloubkách na severu Evropy s optimem okolo 50 cm a s maximem do 1 m. Při experimentech s moravskou populací jsem zjistil, že nejlepší růst a především reprodukce nastala v hloubce okolo 40 cm, což je dost překvapivé, protože v ČR se obvykle vyskytuje jen mírně zaplavený, nejčastěji ± 5 cm okolo úrovně povrchu. Pro vysvětlení si musíme vzít na pomoc především konkurenci okolní vegetace, protože hloubky okolo 40 cm velmi často obsazuje rákos jako silný soupeř a vytlačuje pryskyřník na vnější okraj svých porostů. Experimentálně byl pryskyřník velký schopen přežít dvě vegetační sezony v hloubce 80 cm. V opačném extrému jsem zjistil na lokalitě Plané loučky u Olomouce přežití dvoutýdenního poklesu hladiny vody do hloubky 80 cm pod povrch a desetitýdenní období, kdy voda zůstávala 20 cm pod povrchem a níže. Druhu však nesvědčí časté kolísání hladiny vody, což lze doložit téměř úplnou absencí ve společenstvech svazu *Oenanthion aquatica*, vázaných právě na rozkolísaný vodní režim.

Příčiny ústupu druhu

Každého, kdo zná situaci ve středoevropské krajině, asi napadne, že hlavní příčinou ústupu je likvidace mokřadů a odvodňování krajiny. Tento vliv jistě hrál zejména ve druhé polovině 20. stol. velmi důležitou úlohu, ale přece jen na něj nelze svalovat celou vinu. Už třeba jen proto, že více lokalit zůstalo v nížinách, které byly více odvodňovány než pahorkatiny.

Jako jednu z hlavních příčin vidím především klonalitu druhu. Jednotlivé menší populace jsou dosti pravděpodobně jedinou rozrostlou rostlinou a jejich schopnost reagovat na podněty prostředí je omezená. Za takových okolností si lze představit v měnících se podmínkách prostředí faktor, který je za hranice tolerance druhu. Pokud takto zanikne izolovaná lokalita, existuje jen velmi malá pravděpodobnost nové

kolonizace. V oblastech s větším počtem lokalit lze přece jen očekávat širší rozsah variability. Faktorem, který nejvíce testuje pružnost odpovědi pryskyřníku, je s největší pravděpodobností měnící se klima. Podstatný důvod téměř jistě také znamená stále nižší stupeň extenzivního obhospodařování mokřadních biotopů, takže mizí jemnozrná vegetační mozaika s četnými mezerami a drobným narušováním, a naopak vznikají monodominantní porosty, které pryskyřníku velkému nevyhovují.

Vznikají nové lokality?

Každý druh má ve svém arzenálu dvě základní schopnosti — obsazování nových lokalit a dlouhodobé přežívání na existujících. Poměr těchto dvou schopností je dán životní historií. U pryskyřníku velkého bychom obecně očekávali důraz na přežívání na současných lokalitách, ale také vcelku dobré obsazování lokalit nových. Ve Švédsku popsaný model dosud probíhá, ale u nás a patrně i v celé střední Evropě vše naznačuje, že pryskyřník velký již pouze přežívá na dosavadních lokalitách, aniž by se šířil na nová místa. Hlavním argumentem je právě rychlost ústupu druhu. Existují i nově nalezené lokality, u nichž lze těžko zjistit, zda vznikly nově, nebo jen nebyly v minulosti doloženy. Nekvetoucí pryskyřník velký se hledá v nepřehledné vegetaci velmi obtížně a nalézt několik listů bývá spíše věcí náhody. Domnívám se, že v takovém stavu může na lokalitě existovat desítky let. Vznik nové lokality uchycením semenníků není vzhledem k omezené generativní reprodukci příliš pravděpodobný. U mnoha vodních a mokřadních rostlin je známo, že pro šíření na krátké vzdálenosti nebo dokonce obecně pro šíření slouží spíše vegetativně vzniklé ramety. Nakolik se šíří a hlavně uchycují ramety pryskyřníku velkého u nás, není jasné. Nejsilnější pohyb a nové ecese (uchycení) jsem očekával zejména v Kokořínském dole, kde by se druh měl podél řeky Pšovky šířit a obsazovat nové lokality. Nic takového však není v uplynulých desetiletích prokázáno, druh zde svůj výskyt spíše omezuje.

Závěrem k této otázce uvedu příklad lokality Hrabanovská černava. Pryskyřník velký tam byl zjištěn naposledy v r. 1897 a od té doby nepotvrzen až do r. 2002, kdy jsme v rámci floristického kursu našli spolu s J. Husákovou, J. Novákem a J. Štěpánkem jednu kvetoucí rostlinu. Po více než 100 let nebyl pryskyřník velký doložen či zmíněn na tak často navštěvované lokalitě! Vypadá to skoro jako důkaz, že se na lokalitu dostal znovu, ale jsem přesvědčen o tom, že byl dlouhodobě přehlížen a teprve vykvetení jednoho prýtu umožnilo jeho potvrzení.

S tím souvisí ještě jedna otázka, a sice, není tedy pryskyřník velký dosud častou, avšak přehlíženou rostlinou? Mnoho lokalit asi opravdu zaniklo, zejména izolované výskyty v pahorkatinách, potom v oblastech, kde došlo k výrazné likvidaci a přeměně mokřadů, jako třeba v Podkrušnohoří. Např. v jižních Čechách si však dovedu představit, že druh bude na některých místech znovu potvrzen. Hledat jej v litorálu rybníka o velikosti několika desítek hektarů je krajně obtížné. Osobně jsem takto strávil marným hledáním v bažinách několik týdnů. Třeba v rozsáhlých litorálech Horusického rybníka je znám na jediném, plošně velmi malém a hodně obtížně dostupném místě,

ale nelze vyloučit, že roste i jinde. Takže tímto určitě povzbuzuji všechny v ověřování historických lokalit pryskyřníku velkého, ale současně brzdím případný přílišný optimismus. Za každou informaci o současném výskytu budu vděčný.

Další vyhlídky

Pryskyřník velký není zatím v ČR bezprostředně ohrožen. Některé populace se dokonce v uplynulém desetiletí během mého sledování zvětšovaly. Ovšem celková rychlost ústupu varuje, a tak je nutné věnovat jeho dosud existujícím výskytům určitou pozornost. Větší péči by měly dostat především lokální izolované populace (Blatensko, Broumar, Český ráj, Litovelské Pomoraví), které jsou ve velkém ohrožení. Ačkoli se druh dobře pěstuje a bylo by tedy možné slabé populace posilovat namnoženým materiálem, domnívám se, že dostatečnou péči o existující populace *in situ*. Lokality pryskyřníku je nutné prosvětlovat a určitým způsobem mechanicky narušovat. Ostatně právě mé zkoumání druhu spojené s opakovanými a častými návštěvami lokalit mohlo být vhodným typem extenzivního narušování, které se v několika případech projevilo posílením populace. Na prosvětlení dobře zareagoval pryskyřník velký v tůň zarostlé olšemi na Planých loučkách. Ze dvou prýtů v r. 1998 se rozrostl na plochu 5x3 m v r. 2003. Obdobně pomohla prořezávka břehového porostu na lokalitě Slavíkovy ostrovy u Přelouče. Je však nutné vyhodnotit, zda při zvýšeném oslunění nehoří rozrůstání nějakého jiného konkurenčně zdravotního druhu.

Doporučuji také nepravidelné sečení především rákosových porostů s výskytem pryskyřníku na konci léta, a to v intervalu 2–5 let, podle situace na lokalitě. Málo zkušenosti je s manipulací s vodou, cílem by měla být hladina na úrovni 0–20 cm vody. Druh jsem začal po celé republice zkoumat v polovině 90. let, kdy předcházelo několik suchých roků. Následně se mokřady začaly vzhledem k častým a vydatným srážkám více zvodňovat a to bylo pravděpodobně hlavním důvodem zesílení některých sledovaných populací. Rozhodně je však pryskyřník velký dost konzervativní, takže pokud se při současném vodním režimu populace zvětšuje a početně kvete, určitě není moudré daný režim příliš měnit. Pokud to vypadá, že s vodou není vše v pořádku, je nutné provádět změny hladiny vody pomalu. Silné populace se umějí na lokalitě stěhovat podle stupně zvodnění, což je nejlépe patrné na bývalém rybníku Baroch.

Hodně lokalit pryskyřníku velkého se nachází v chráněných územích. Nikde však není jedním z hlavních motivů ochrany a není mu věnována přílišná péče. Ochránci přírody by určitě měli pryskyřník velký posunout ve svých prioritách na vyšší příčky než dosud. Na Pardubicku či Českolipsku se totiž snadno podléhá dojmu, že je to docela častý druh, jak o tom svědčí třeba minimum zmínek v příslušných dílech rozsáhlé publikace Chráněná území ČR. Pryskyřník velký si péči jistě zaslouží a byla by škoda, kdyby v ČR zůstal pouze na pultech zahradnických obchodů, kde se často jako okrasná bahenní rostlina nabízí. Každý by se však měl vyvarovat „zachraňování“ pryskyřníku velkého výsadbmí komerčně pěstovaných rostlin na vhodné bývalé či stávající lokality a tím jeho neuváženého šíření.